

- <http://www.youtube.com/watch?v=wfH3BtVWR-tA>

The importance of being bilingual

Ένα παιδί, δύο γλώσσες

Δέσπω Μηναΐδου, M.S., CCC-SLP
Εγγεγραμμένη Λογοπαθολόγος
Τμήμα Επιστημών Αποκατάστασης ΤΕΠΑΚ

3 Απριλίου 2014
Ίδρυμα Μελέτης & Έρευνας «Synergy»
Λεμεσός

Γλώσσα, Ορισμός

- Ένα συμβολικό σύστημα βασισμένο σε ιεραρχικά δομημένους κανόνες που επιτρέπει την αμοιβαία και βέλτιστη επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων μιας κοινωνίας
- Γλώσσα ως θεμέλιο της ανθρώπινης νόησης και κοινωνικότητας

Περί γλώσσας

- Ο άνθρωπος είναι εκ γενετής προγραμματισμένος και προικισμένος από τη φύση να κατακτήσει τη γλώσσα-ες
- Η γλώσσα καταχτείται ταχύτατα και αβίαστα μέσα στο κρίσιμο αναπτυξιακό παράθυρο της ηλικίας 0-6 χρονών
- Οι γλώσσες μεταξύ τους παρουσιάζουν διαφορές ως προς το λεξιλόγιο, σύνταξη, φωνολογία, γραμματική.
- Παρ' όλες όμως τις διαφορές, υπάρχουν και θεμελιακές ομοιότητες μεταξύ των γλωσσών – τα γενικά καθολικά στοιχεία των ανθρωπίνων γλωσσών- Language Universals

...περί γλώσσας/γλωσσών

- Από τις πρώτες ημέρες της ζωής του, ένα παιδί έχει την ικανότητα να ξεχωρίζει τους ήχους της κάθε γλώσσας.
- Επίσης το παιδί από πολύ νωρίς μπορεί να διακρίνει μεταξύ των δύο γλωσσών.
- Από τον 2^ο μήνα της ζωής του και πέρα, το παιδί έχει εδραιώσει τις παραμέτρους της κάθε γλώσσας.
- Μαθαίνει τους δύο προσδιορισμούς των δύο γλωσσών, δηλαδή λέει στον πατέρα «apple» και στην μητέρα «μήλο».

...περί γλώσσας/γλωσσών

- Υπάρχουν 9,000 διαφορετικές γλώσσες που χρησιμοποιούνται ανά τον κόσμο σήμερα
- 60% του πληθυσμού μιλά πέραν της μίας γλώσσας
- Πέραν των 60 διαφορετικών γλωσσών χρησιμοποιούνται σήμερα στην Ευρώπη (η Ευρώπη της Βαβέλ) χωρίς να συμπεριλαμβάνεται η νοηματική.
- Επίσημα, στο Συμβούλιο της Ευρώπης, το κοινοβούλιο παρουσιάζει νομοθεσίες και μεταφράσεις σε 23 γλώσσες που αφορούν τις 27 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

...περί γλώσσας/γλωσσών

- Οι γλώσσες αλλάζουν με τον καιρό. Αναπτύσσονται σταδιακά, όπως π.χ. τα Νέα Ελληνικά αναπτύχθηκαν σταδιακά από τα Αρχαία Ελληνικά.
- Οι γλωσσικές αλλαγές σε μία γλώσσα παρουσιάζονται όταν άνθρωποι που μιλούν διαφορετικές γλώσσες συναντιούνται και συμβιώνουν.
- Η ευκολότερη διακίνηση των επαγγελματιών στις χώρες της Ευρώπης και ο αυξημένος αριθμός μεταναστών φέρνει αναμφίβολα αλλαγή τόσο στη γλώσσα όσο και στην κουλτούρα της κάθε γλώσσας. Η προσαρμογή είναι πολλές φορές δύσκολη και οι συνθήκες ζωής όχι οι καλύτερες.

Διγλωσσία: ορισμός

- Η μελέτη αυτών των πολιτιστικά και γλωσσολογικά διαφορετικών ατόμων (Culturally and Linguistically Diverse (CLD) Individuals)
- Περιλαμβάνει όλα τα άτομα που χρησιμοποιούν ενεργά ή προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν περισσότερες από μία γλώσσες, ακόμα και αν δεν έχουν επιτύχει την άνεση στη δεύτερη (τρίτη κλπ.) γλώσσα
- (Kroll & De Groot, 1997).

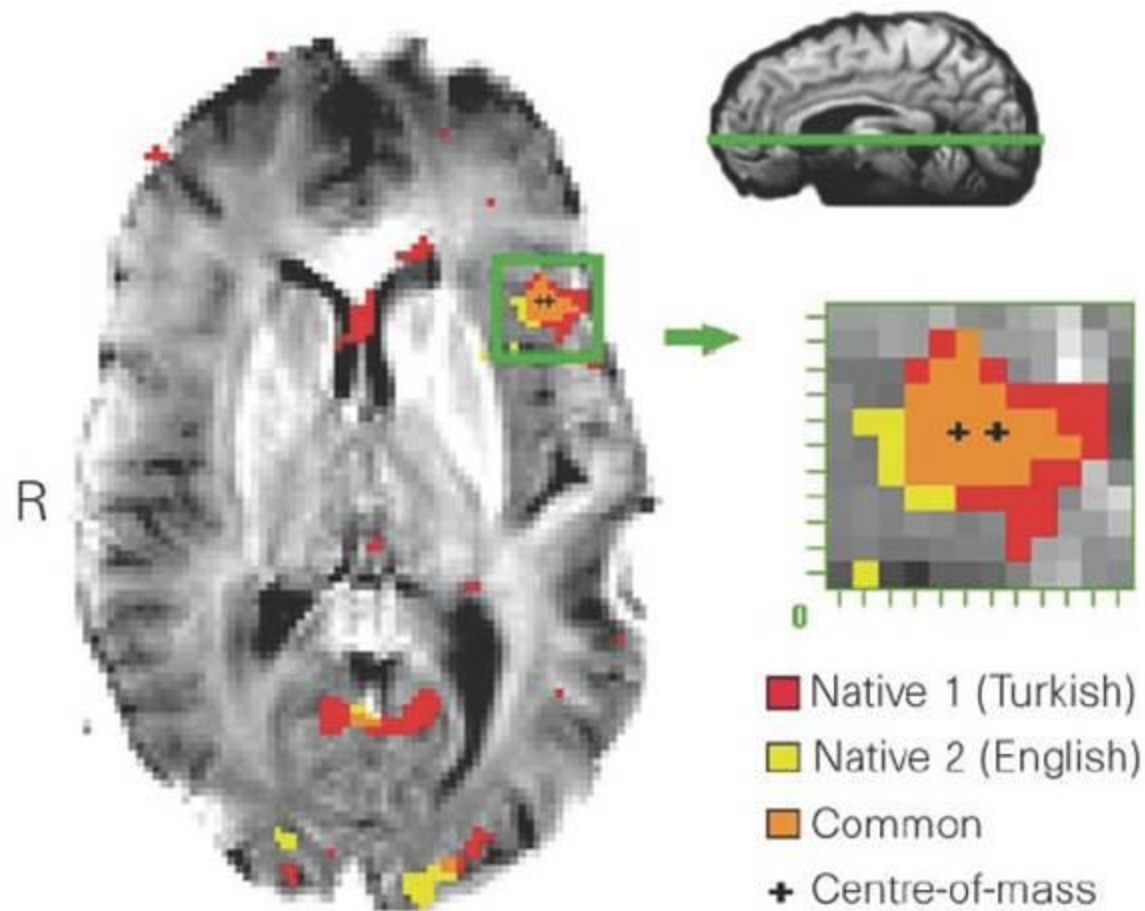
Ποιοί είναι δίγλωσσοι;

- Τα δίγλωσσα άτομα μπορεί να δείχνουν **διαφορετική επάρκεια μεταξύ των γλωσσών**
- τόσο ως προς τη **μορφή χρήσης της γλώσσας** (π.χ. προφορικός, γραπτός λόγος)
- όσο και ως προς τις **διαφορετικές γλωσσικές δομές της κάθε γλώσσας** (σύνταξη, μορφολογία, φωνολογία, σημασιολογία).

...Ποιοί είναι δίγλωσσοι;

- Είναι πολύ πιθανό η καθεμιά από αυτές τις γλώσσες να χρησιμοποιείται σε διαφορετικά περιβάλλοντα και σε κάθε περίπτωση με διαφορετικούς ανθρώπους.
- Είναι λάθος, λοιπόν, να θεωρούμε ότι οι άνθρωποι που είναι δίγλωσσοι κατέχουν το ίδιο καλά και τις δύο γλώσσες.

Απεικόνιση εγκεφάλου

6 φυσιολογικές διαδικασίες στην απόκτηση Γ2

Ανάμειξη ή Μεταφορά:

αυτό συμβαίνει όταν επικοινωνιακές συμπεριφορές από την πρώτη γλώσσα μεταφέρονται στη δεύτερη γλώσσα.

Απολίθωση:

αυτό συμβαίνει όταν λάθη της δεύτερης γλώσσας «ριζώνουν» ακόμα κι όταν ο ομιλητής πετύχει υψηλό επίπεδο επάρκειας στη δεύτερη γλώσσα.

No admission

6 φυσιολογικές διαδικασίες στην απόκτηση Γ2

Βοηθητική γλώσσα: αυτό συμβαίνει όταν ο ομιλητής αναπτύσσει ένα προσωπικό γλωσσολογικό σύστημα στην προσπάθειά του να παράγει τη στοχευόμενη γλώσσα. Η βοηθητική γλώσσα συνεχώς αλλάζει όσο ο ομιλητής καλυτερεύει στη δεύτερη γλώσσα.

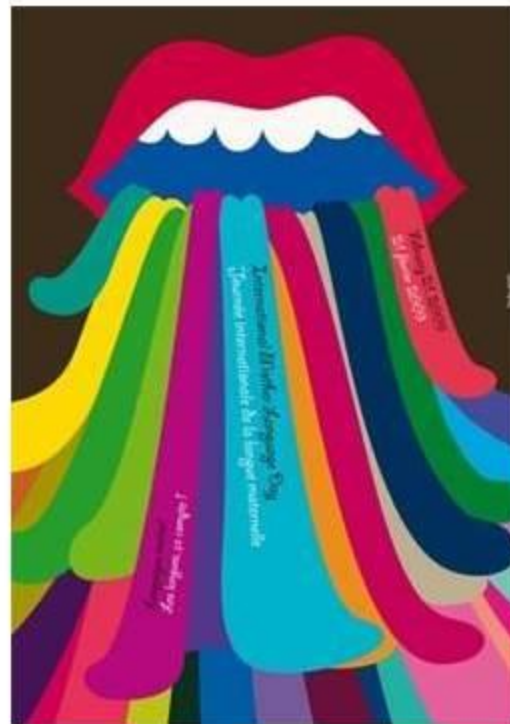
Σιωπηλή περίοδος: είναι μία χρονική περίοδος κατά την οποία το άτομο που μαθαίνει μία δεύτερη γλώσσα ακούει και μαθαίνει, αλλά μιλάει λίγο.

6 φυσιολογικές διαδικασίες στην απόκτηση Γ2

Εναλλαγή του κώδικα:

αυτό συμβαίνει όταν ο ομιλητής ασυνείδητα εναλλάσσεται μεταξύ των δύο γλωσσών.

Γλωσσική απώλεια: είναι μία εξασθένηση στην επάρκεια της πρώτης γλώσσας κατά τη διάρκεια μάθησης της δεύτερης γλώσσας.

ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ

- Η ικανότητα του ατόμου να χειρίζεται δύο γλώσσες εκφραστικά και αντιληπτικά
- Το παιδί μπορεί να κατακτήσει ταυτόχρονα περισσότερες από μια γλώσσες
- Ισορροπημένη διγλωσσία (περιβάλλον και ισομετρική έκθεση του παιδιού στις αντίστοιχες γλώσσες)
- Κυρίαρχη και δεύτερη γλώσσα (άψογη χρήση)
- Μια γλώσσα στο σπίτι άλλη γλώσσα στο σχολείο
- Μια γλώσσα προς τη μαμά άλλη γλώσσα προς τον μπαμπά
- Code switching-εναλλαγή γλώσσας

Γ2 ανάπτυξη

- Η ανάπτυξη της δεύτερης γλώσσας ενός παιδιού θα εξαρτηθεί επίσης από παράγοντες όπως η *ποσότητα*
- και η *ποιότητα* έκθεσης στη δεύτερη γλώσσα
- και ο *βαθμός συνάφειας* των δύο γλωσσών.

Γλωσσική ανάπτυξη-ομοιότητα με τη μητρική/Γ₁

- Το πόσο εύκολα θα αναπτύξουν τα παιδιά τη δεύτερη γλώσσα θα εξαρτηθεί επίσης από το βαθμό *της φωνητικής και δομικής ομοιότητας με τη μητρική γλώσσα.*
- Για παράδειγμα, το παιδί που μαθαίνει Ρωσικά και Ελληνικά (κάπως φωνητικά και δομικά παρόμοιες γλώσσες) πιθανόν να του είναι πιο εύκολο συγκριτικά με το παιδί που μαθαίνει Κινέζικα και Ελληνικά (φωνητικά και δομικά διαφορετικές γλώσσες).

I want milk daddy-με φρούλα μαμά

Μαθαίνοντας δύο γλώσσες

- Ο κάθε άνθρωπος έχει την ικανότητα να μάθει μία νέα γλώσσα.
- Για ορισμένους είναι ευκολότερο από άλλους, αλλά όλοι μας μπορούμε να μάθουμε.
- Τα άτομα που χρησιμοποιούν δύο γλώσσες εξίσου, λέγονται ισορροπημένοι **δίγλωσσοι**.

...Μαθαίνοντας δύο γλώσσες

- Τα παιδιά μπορούν να μάθουν να είναι δίγλωσσα.
- Μπορούν να μάθουν δύο γλώσσες στο σπίτι, στο σχολείο ή στην κοινότητα.
- Μερικά παιδιά μαθαίνουν και τις δύο γλώσσες πολύ καλά. Αλλά ορισμένες φορές, η μία γλώσσα είναι καλύτερη από την άλλη.
- Η γλώσσα την οποία γνωρίζει και χρησιμοποιεί καλύτερα ένα παιδί, είναι η **κυρίαρχη** γλώσσα.
- Με την πάροδο του χρόνου, η κυρίαρχη γλώσσα μπορεί να αλλάξει ιδιαίτερα **εάν το παιδί δεν τη χρησιμοποιεί συστηματικά.**

...Μαθαίνοντας δύο γλώσσες

- Το να μιλάς δύο γλώσσες είναι μια ικανότητα όπως όλες οι άλλες.
- Για να μπορεί ένα παιδί να είναι καλό σε αυτήν την ικανότητα, χρειάζεται αρκετή εξάσκηση την οποία οι γονείς μπορούν να προσφέρουν.
- Χωρίς εξάσκηση ή ευκαιρία για χρήση της γλώσσας, θα είναι πολύ δύσκολο για ένα παιδί να την κατανοήσει αρκετά και να την χρησιμοποιήσει προφορικά μιλώντας σε διάφορους ανθρώπους και στις δύο γλώσσες.

Απόκτηση της πρώτης γλώσσας (Γ1) και της δεύτερης γλώσσας (Γ2):

- Τα παιδιά μπορούν να αποκτήσουν την κάθε γλώσσα ανεξάρτητα ή παράλληλα.
- Μπορούν να κάνουν επιλογή γλώσσας κατά την ηλικία 2-3 χρόνων.
- Τα παιδιά αποκτούν την Γ1 γρήγορα, όμως και την Γ2 το ίδιο γρήγορα. Η απόκτηση είναι ταχύτερη όταν Γ2 παρουσιάζεται 3-4χρ.
- Η ιδανικότερη ηλικία για απόκτηση της δεύτερης γλώσσας, είναι πριν τα τρία χρόνια όπου η αποθήκευση των πληροφοριών είναι απεριόριστη, τυχαία και διατηρείται από την διαδικαστική μνήμη.

...Απόκτηση της πρώτης γλώσσας (Γ1) και της δεύτερης γλώσσας (Γ2):

- Τα δίγλωσσα παιδιά παρουσιάζουν εναλλαγή και συνδυασμό (code-mixing) των γλωσσών για να ενισχύσουν την επικοινωνία ικανοποιητικά χωρίς σύγχυση.
- Αυτός ο συνδυασμός γλωσσών είναι εμφανής μέχρι τα 3 χρόνια.
- Δεν υπάρχουν πολλά δεδομένα για τον ακριβή τρόπο της απόκτησης της Γ2 όμως κάποιες έρευνες δείχνουν ότι η διαδικασία απόκτησης σχετίζεται με το είδος της γλώσσας και τις συνθήκες εκμάθησης.

Τι θα μπορούσα να περιμένω όταν το παιδί μου μαθαίνει περισσότερες από μία γλώσσες;

- Όπως όλα τα παιδιά, τα περισσότερα δίγλωσσα παιδιά
 - αρχίζουν να λένε τις πρώτες τους λεξούλες στην ηλικία του ενός έτους (π.χ. μαμά, παπά).
 - Και κοντά στην ηλικία των 2 χρόνων χρησιμοποιούν φράσεις δύο λέξεων(π.χ. θέλω μπάλα, όχι τούτο).
- **Αυτά είναι τα ίδια στάδια της γλωσσικής ανάπτυξης τα οποία παρατηρούνται και στα παιδιά που μαθαίνουν μόνο μία γλώσσα.**

...Τι θα μπορούσα να περιμένω όταν το παιδί μου μαθαίνει περισσότερες από μία γλώσσες;

- Μερικές φορές, τα δίγλωσσα παιδιά μπορεί να αναμείξουν γραμματικούς κανόνες, ή να χρησιμοποιήσουν λέξεις και από τις δύο γλώσσες στην ίδια πρόταση. Αυτό είναι συχνό φαινόμενο στην ανάπτυξη της διγλωσσίας.
- Όταν παρουσιαστεί η δεύτερη γλώσσα, ορισμένα παιδιά μπορεί να μη μιλούν τόσο πολύ όσο πριν για ένα διάστημα.
- Αυτή η «**σιωπηλή περίοδος**» μπορεί να διαρκέσει μερικούς μήνες. Όμως και πάλι είναι συνηθισμένο φαινόμενο στην ανάπτυξη της διγλωσσίας και θα περάσει.

Η εκμάθηση δεύτερη γλώσσας θα καθυστερήσει το παιδί μου και θα το συγχύσει;

- Η δεύτερη γλώσσα δεν προκαλεί κανένα πρόβλημα (μακροχρόνιο)
- Κανένας λόγος ανησυχίας εφόσον οι ενήλικες πρότυπο μιλούν και τις δύο γλώσσες
- Εάν παρατηρηθεί γλωσσική 'καθυστέρηση' (λεξιλόγιο και ίσως σε φθόγγους) αυτή δε διαφέρει από μια τυπική καθυστέρηση που παρατηρούμε σε ένα μονόγλωσσο παιδί
- Παρατηρείται ανάμιξη λέξεων κυρίως στα αρχικά στάδια

Εάν το παιδί μου έχει πρόβλημα να επικοινωνήσει, θα πρέπει να χρησιμοποιήσω μόνο μία γλώσσα;

- Στην περίπτωση, όπου ένα παιδί παρουσιάζει δυσκολίες στην επικοινωνία του, θα είναι καλύτερα να του μιλάτε στη γλώσσα στην οποία εσείς νοιώθετε πιο άνετα, τη μητρική σας ίσως γλώσσα.
- Αυτό είναι σωστό και όταν το παιδί χρησιμοποιεί μια άλλη γλώσσα στο σχολείο.
- Αλλά προσπαθήστε να μην κάνετε απότομες αλλαγές στη ρουτίνα ενός παιδιού διότι μπορεί να προκαλέσει δυσαρέσκεια και άγχος.

...Εάν το παιδί μου έχει πρόβλημα να επικοινωνήσει, θα πρέπει να χρησιμοποιήσω μόνο μία γλώσσα:

- Εκείνο που είναι σημαντικό να ξέρουμε, είναι ότι
 - τα παιδιά τα οποία **παρουσιάζουν δυσκολία στη γλωσσική ανάπτυξη και στις δύο γλώσσες**, είναι τα παιδιά τα οποία χρειάζονται επαγγελματική αξιολόγηση λόγου και ομιλίας δηλαδή αξιολόγηση από λογοπαθολόγο.

Αξιολόγηση από λογοπαθολόγο

- Στην αξιολόγηση ατόμων με πολιτιστικές και γλωσσολογικές διαφορές είναι σημαντικό για τον λογοθεραπευτή να εξακριβώσει εάν το άτομο εκδηλώνει επικοινωνιακή διαταραχή ή επικοινωνιακή διαφορά ανάμεσα στη μητρική/κυρίαρχη γλώσσα (Γ1) και στη δεύτερη γλώσσα (Γ2).
- Η διαταραχή μπορεί να διαγνωστεί μόνο όταν το άτομο εκδηλώνει δυσκολίες σε όλες τις γλώσσες του/της. Εάν παρουσιάζονται διαφορές μόνο όταν μιλάει στη δεύτερη γλώσσα, τότε αυτές θεωρούνται γλωσσικές διαφορές. (Καμπανάρος Μ., 2007)

Το παιδί μου μεγαλώνει με ξενόγλωσση νταντά που δεν μιλά ούτε καλά αγγλικά ούτε καλά ελληνικά τι να κάνω;

- Η λανθασμένη τακτική φέρνει και λανθασμένα αποτελέσματα
- Η ποιότητα των γλωσσικών ερεθισμάτων επηρεάζει την ποιότητα της γλωσσικής ικανότητας (παραγωγής και αντίληψης)
- Να φροντίσετε το παιδί σας να μεγαλώνει γλωσσικά σε ένα περιβάλλον όπου υπάρχουν σωστά και σταθερά γλωσσικά ερεθίσματα

Η διγλωσσία είναι καλό πράγμα;

- Η διγλωσσία αναμφίβολα είναι καλό πράγμα για το παιδί
 - δύο γλώσσες, δύο κουλτούρες, δύο λέξεις για μία έννοια, ευκαιρίες για κοινωνικοποίηση με άλλους, απαλλαγή από το φροντιστήριο, περισσότερη αυτοπεποίθηση
- Ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν πως τα δίγλωσσα παιδιά παρουσιάζουν
 - ανεπτυγμένη ικανότητα μηχανισμού ανάγνωσης,
 - είναι πιο αναλυτικά και
 - πιο κοινωνικά σε σχέση με τα μονόγλωσσα παιδιά
- Περισσότερα πλεονεκτήματα παρά μειονεκτήματα

Ποια είναι τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας;

- Να μπορείς να μαθαίνεις καινούργιες λέξεις ευκολότερα
- Να κάνεις εύκολα ομοιοκαταληξίες με λέξεις
- Να μπορείς εύκολα να σπάζεις τις λέξεις στους φθόγγους που την αποτελούν
- Να μπορείς να χρησιμοποιείς πληροφορίες με καινούργιους τρόπους
- Να ταξινομείς εύκολα λέξεις σε κατηγορίες
- Να βρίσκεις λύσεις σε προβλήματα
- Να έχεις καλή ικανότητα στο να ακούς και να προσέχεις όταν σου μιλούν
- Να σχετίζεσαι με άλλους

Πώς μπορώ να διδάξω το παιδί μου να είναι δίγλωσσο;

- Χρησιμοποιήστε και τις δύο γλώσσες από την αρχή. Πολλά παιδιά μεγαλώνουν μαθαίνοντας δύο γλώσσες παράλληλα.
- Χρησιμοποιήστε μόνο μία γλώσσα ανάλογα με τον τόπο που είναι το παιδί (π.χ. τα Ελληνικά χρησιμοποιούνται μόνο στο σχολείο και τα αγγλικά μόνο στο σπίτι).
- Χρησιμοποιήστε μόνο μία γλώσσα ανάλογα με το θέμα (π.χ. στο τραπέζι κατά τη διάρκεια του φαγητού μιλάμε μόνο ρωσικά ενώ τα ελληνικά χρησιμοποιούνται μόνο στο διάβασμα ή ότι έχει να κάνει με τις εργασίες του σχολείου).

...Πώς μπορώ να διδάξω το παιδί μου να είναι δίγλωσσο;

- Χρησιμοποιήστε μόνο μία γλώσσα με το ανάλογο άτομο
 - π.χ. η μαμά θα μιλά μόνο γερμανικά και ο μπαμπάς μόνο ελληνικά
- Προσφέρετε αρκετές ευκαιρίες στο να ακούσει και να χρησιμοποιήσει και τις δύο γλώσσες σε καθημερινές δραστηριότητες.
- Η ικανότητα ενός ατόμου να μάθει και να χρησιμοποιήσει μία δεύτερη γλώσσα, εξαρτάται πολύ από την ικανότητα της οικογένειας του να μιλά τη δεύτερη γλώσσα.

...Πώς μπορώ να διδάξω το παιδί μου να είναι δίγλωσσο;

- Είναι εξαιρετικά σημαντικό για τους γονείς/φροντιστές ενός παιδιού να παρουσιάζουν ένα σωστό γλωσσικό πρότυπο.
- Εάν δεν μπορεί ο γονιός/φροντιστής να χρησιμοποιεί μία γλώσσα σωστά, δε θα πρέπει να τη διδάσκει.
- Το παιδί θα πρέπει να ακούει σωστά μία γλώσσα για να μπορέσει να την κατακτήσει με τις σωστές βάσεις.

Τι πηγές θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω για να βοηθήσω το παιδί μου να είναι δίγλωσσο;

- Βιβλία
- Κασέτες και δισκάκια μουσικής
- Βίντεο και δισκάκια τηλεόρασης
- Προγράμματα εκμάθησης μιας γλώσσας

Συμπεράσματα:

- Ναι στη διγλωσσία
- Κανένα πρόβλημα στην γενική εξέλιξη του παιδιού
- Το κλειδί είναι η σωστή και σταθερή ποιότητα του γλωσσικού μηνύματος
- Από μικρή ηλικία ενθαρρύνετε το παιδί σας στην κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας
- Η καλύτερη πρώιμη επένδυση

- «Το να μεγαλώσει κανείς δίγλωσσος με δύο μητρικές γλώσσες που κατέκτησε χωρίς να κοπιάσει και χωρίς να μελετήσει, είναι ανεκτίμητο και αναπαλλοτρίωτο προνόμιο το οποίο μπορούνε να του προσφέρουν οι γονείς του δωρεάν και χωρίς προσπάθεια».

- Παναγιωτίδης Φοίβος, Εφημερίδα «ΠΟΛΙΤΗΣ», 16/7/2006

A young child, possibly a girl, is the central focus of the image. She is wearing a blue headscarf with a pattern of small, colorful dots. Her hair is pulled up, and there are some yellow and orange items on top of the scarf. She is wearing a blue and white horizontally striped long-sleeved shirt. She is sitting on a wooden floor, looking slightly to the right of the camera with a neutral expression. The background is a plain, light-colored wall. A watermark URL is overlaid on the image.

<http://www.youtube.com/watch?v=GhbvmgOEivI>